

KOMPARACE POSTAVENÍ ZAJIŠTĚNÝCH VĚŘITELŮ V INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ DLE STÁVAJÍCÍ ÚPRAVY A NOVÉHO OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

KRISTÝNA CHALUPECKÁ

Právnická fakulta, Masarykova univerzita, Česká republika

Abstract in original language

Záměrem tohoto článku je analýza a srovnání postavení zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení vedeném dle zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobem jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, v závislosti na tom, zda je toto zajištění regulováno stávající úpravou a budoucí úpravou v novém občanském zákoníku. Speciální důraz bude kladen na stávající a budoucí úpravu zástavního práva v kontextu insolvenčního řízení.

Key words in original language

Insolvenční řízení; věřitel; zajištění; zástavní právo, pohledávka.

Abstract

The main intention of the paper is to analyze and to compare the position of secured creditors in the insolvency proceedings under the Act No. 182/2006 Coll., on insolvency and its resolutions (the Insolvency Act), as amended, depending if the security is regulated by the current effective legal regulation or future regulation under the New Civil Code. The special emphasis is paid to the current and upcoming legal regulation of the lien in context of the insolvency proceedings.

Key words

Insolvency proceedings; creditor; lien; security; claim.

1. ÚVODEM

V procesu uplatňování pohledávek se čím dál více prosazuje nezbytnost posílení právní jistoty věřitele, že jeho pohledávka bude skutečně splněna, k čemuž slouží právě institut zajištění. Český právní řád rozeznává celou řadu zajišťovacích instrumentů, které dává k dispozici ve prospěch věřitele. Takový zajišťovací vztah vystupuje vedle hlavního obligačního vztahu subsidiárně a akcesoricky.¹

¹ Subsidiarita zajištění v zásadě vyjadřuje možnost uspokojení věřitele ze zajištění až v okamžiku, kdy ze strany dlužníka nedojde k nedobrovolnému splnění závazku. Akcesorita závazku demonstruje jeho přidruženost, a to jak z hlediska rozsahu a osudu vedlejšího závazku vůči závazku hlavnímu.

V zásadě můžeme rozlišovat zajištění věcně právního a závazkového charakteru, a to v závislosti na tom, zda může věřitel na základě zřízeného zajištění použít ke zhojení závazku konkrétní věc, nebo zda toto zajištění aktivuje další závazkový vztah k uspokojení zajištěné pohledávky. Mezi zajištění věcně právního charakteru tedy zejména řadíme právo zástavní, zadržovací, případně zajišťovací převod práva, do zajištění závazkového naopak lze pak přičíst ručení, smluvní pokutu, uznání závazku, finanční zajištění, případně přistoupení k závazku. Z hlediska faktické možnosti uspokojení pohledávky věřitele však nelze zpochybnit převažující výhody věcně právního charakteru zajištění.

2. ZAJIŠTĚNÍ DLE INSOLVENČNÍHO ZÁKONA

Postavení zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení lze považovat za zcela specifické z hlediska uspokojování takovýchto nároků. Taktéž z konstrukce insolvenčního zákona je nezpochybnitelné, že vizí zákonodárce bylo nadat zajištěné věřitele možností uspokojit svoji pohledávku separátně díky bdělosti, se kterou věřitel v minulosti zajistil splnění závazku dlužníka.

V insolvenčním řízení proto požívá zajištěný věřitel odlišného postavení oproti věřiteli s běžným pořadím plynoucího z návaznosti na toto konkrétní zajištění, přičemž jsou tyto určitým způsobem modifikovány v závislosti na konkrétním způsobu řešení úpadku dlužníka.²

V případě, že má zajištěný věřitel v úmyslu své pořadí uplatnit, musí ve své přihlášce pohledávky uvést, zda uplatňuje právo na její uspokojení ze zajištění a označit druh zajištění a dobu jeho vzniku; nestane-li se tak, má se za to, že právo na uspokojení přihlašované pohledávky ze zajištění v insolvenčním řízení uplatněno nebylo.³

Insolvenční zákon se vydal při koncepci zajištěných věřitelů v insolvenčním řízení cestou věcně právních zajišťovacích institutů. Smyslem takovéto úpravy oddělené uspokojení těchto věřitelů, byť stávající právní úprava upouští od dosavadního termínu „oddělení věřitelé“ (původně byli uspokojováni ze zvláštní podstaty a jejich označení bylo od toho odvozeno).⁴

Ustanovení § 2 g) IZ stanoví, že zajištěným věřitelem je věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majtkové podstaty, a to

- zástavním právem,

² V případě řešení dlužníkovu úpadku v podobě konkursu

³ § 174 odst. 3 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobem jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Důvodová zpráva k návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

- zadržovacím právem,
- omezením převodu nemovitosti,⁵
- zajišťovacím převodem práva,
- postoupením pohledávky k zajištění,
- obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

Oproti koncepci přijaté v předchozí právní úpravě zákona č. 328/1991 Sb., zákona o konkursu a vyrovnání, z obsahového hlediska definice zajištěného věřitele se tak stal zajištěným věřitelem i ten věřitel, který je nositelem práva obdobného právům podle zahraniční právní úpravy.

Zajištění věřitelé se v rozsahu zajištění uspokojují ze zpeněžení věci, práva pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, jimiž byla jejich pohledávka zajištěna, nestanoví-li zákon jinak.⁶

3. ZÁSTAVNÍ PRÁVO VE SVĚTLE STÁVAJÍCÍ A NOVÉ ÚPRAVY V SOUVISLOSTI S INSOLVENČNÍM ŘÍZENÍ

Zástavní právo, jakožto způsob zajištění, lze taktéž považovat za právo věřitele nabyté v dobré víře, a proto požívající ochrany dobré víry věřitele před zahájením insolvenčního řízení v souladu s ust. § 5 písm. c) IZ, kdy "nelze práva věřitele nabytá v dobré víře před zahájením insolvenčního řízení omezit rozhodnutím insolvenčního soudu ani postupem insolvenčního správce."

Pořadí zástavního práva

Zajištěný věřitel je oprávněn uplatňovat své právo uspokojení ze zajištění v insolvenčním řízení v pořadí, ve kterém mu vzniklo zástavní právo.⁷

Dle stávající úpravy vzniká zástavní právo k nemovitým věcem a k bytům nebo nebytovým prostorům ve vlastnictví podle zvláštního právního předpisu vkladem do katastru nemovitostí, nestanoví-li zákon jinak.⁸

⁵ Viz ust. § 58 a násl. zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění do 31.12.1991

⁶ § 167 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobem jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁷ § 167 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobem jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V NOZ pro pořadí věcných práv k cizí věci rozhoduje doba podání návrhu na zápis práva. Práva zapsaná na základě návrhů podaných v téže době mají stejné pořadí. Zřizuje-li vlastník věcné právo k vlastní věci, může před tímto právem vyhradit a do veřejného seznamu zapsat přednostní pořadí pro jiné právo; má-li být výhrada do veřejného seznamu zapsána až po zřízení věcného práva, vyžaduje se souhlas osoby, jejíž právo má být dotčeno. K zápisu práva, pro něž bylo vyhrazeno lepší pořadí, se nevyžaduje souhlas osoby, jejíž právo je výhradou omezeno, ledaže má být právo, jemuž svědčí výhrada lepšího pořadí, zapsáno do veřejného seznamu v širším rozsahu, než jak to z výhrady vyplývá. NOZ tedy dává zástavci určitou volnost při zřizování zajištění pro své jednotlivé věřitele.

Zajímavá je v tomto bodě bezpochyby otázka, jakým způsobem bude tato koncepce slučitelná se zřizováním zástavního práva nekonsenzuálního charakteru, tedy kupříkladu na základě rozhodnutí orgánu úřední moci v podobě soudcovského a exekutorského zástavního práva k nemovitostem.

Pro pořadí soudcovského zástavního práva k nemovitosti je rozhodující den, v němž k soudu došel návrh na zřízení soudcovského zástavního práva; došlo-li několik návrhů ve stejný den, mají zástavní práva stejné pořadí.

V případě pořadí exekutorského zástavního práva k nemovitosti je naopak rozhodující až den, kdy byl příslušnému katastrálnímu úřadu doručen exekuční příkaz; došlo-li několik exekučních příkazů ve stejný den, mají zástavní práva stejné pořadí.

4. ZÁVĚREM

Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, přinesl oproti předchozí právní úpravě zvýšenou míru uspokojení ze zajištění uplatňovaného v rámci insolvenčního řízení.

Je zcela nezpochybnitelné, že v NOZ se otvírá pro zajištěného věřitele mnohem větší prostor z hlediska manévrování, což bude mít podstatný vliv i pro uspokojení v rámci insolvenčního řízení.

Literatura:

- Důvodová zpráva k návrhu zákona o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)

⁸ ust. § 158 odst. 1 zákona č. 40/1964 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů

- KOZÁK, J., BUDÍN, P., DAMAN, A., et al. Insolvenční zákon a předpisy související: nařízení Rady (ES) o úpadkovém řízení: komentář. Praha: ASPI, 2008. 928 s. ISBN 978-80-7357-375-1.
- KOZÁK, J., BUDÍN, P., PACHL, L. Insolvenční právo aneb osobní bankroty začínají. Brno: Rašínova vysoká škola, 2008. 298 s. ISBN 978-80-87001-10-3.
- RICHTER, T. Insolvenční právo. Praha: ASPI, 2008. 472 s. ISBN 978-80-7357-329-4.
- VYMAZAL, L., Zástavní právo - § 152 - § 172 občanského zákoníku, Linde, 2012, 270 s., ISBN 978-80-7201-894-9

Contact – email

Kristyna.chalupecka@law.muni.cz